

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

с. Тюлячи

КАРАР

«14» декабрь 2023г.№ 209

Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының 2021 елның 30 декабрдәге 336 номерлы карары белән расланган «2021-2024 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасына үзгәрешләр кертү турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештырунын гомуми принциплары турында» 2006 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Мәдәният турында» 1998 елның 3 июлендәге 1705 номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «2021-2025 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасы атамасын түбәндәге тәртиптә баян итәргә: «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасы».

2. Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының 2021 елның 30 декабрдәге 336 номерлы «2021-2024 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» карары белән расланган «2021-2025 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасына (13.12.2022 № 268 карар редакциясендә) кушымта нигезендә үзгәрешләр кертәргә.

3. Әлеге карар гамәлдәге законнар нигезендә үз көченә керә.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесенең социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Д.С. Гыйниятуллинга йөкләргә.

Житәкче

И.Х. Хәмидуллин

Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
Башкарма комитетынын
«14» 12 2023 № 201
караына кушымта

**Муниципаль Программа
«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»**

Программа паспорты

Программа атамасы	«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» программасы (алга таба - Программа)
Программаны эшләү өчен хокукый нигез	1993 елның 25 декабрдәге Россия Федерациясе Конституциясе, 2008 елның 30 декабрдәге үзгәрешләр белән; - «Мәдәният турында Россия Федерациясе законнары нигезләре» 1992 елның 9 октябрдәге 3612-1 номерлы, «Китапханә эше турында», «Мәгариф турында» Россия Федерациясе Законы; - 1992 елның 6 ноябрдәге Татарстан Республикасы Конституциясе; - 1998 елның 3 июлдәге 1705 номерлы Татарстан Республикасы законнары (2013 елның 9 декабрдәге үзгәрешләр белән), «Мәдәният турында», «Китапханә эше турында», «Халык һәм сәнгать һөнәрләре турында», «Милли-мәдәни автономияләр турында»; - «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, мәдәният өлкәсендә норматив-хокукый актлар нигезендә эшләнган һәм Теләче муниципаль районының мәдәни потенциалын саклауга, район халкының мәдәни тормышта катнашу мөмкинлеген алга таба үстерү өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән
Программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге (алга таба - Мәдәният бүлеге)
Программаның заказ бирүчесе	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны башкаручылар	Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге, Теләче муниципаль районы мәдәният учреждениеләре
Программаның максаты	1. Мәдәни үзенчәлекне саклау һәм һәр шәхеснең мәдәни һәм рухи потенциалын үстерү һәм тормышка ашыру өчен шартлар тудыру.

	<p>2. Мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру, мәдәният учреждениеләре эшен модернизацияләү өчен шартлар тудыру.</p> <p>3. Һәр шәхеснең мәдәни һәм рухи потенциалын тормышка ашыру мөмкинлеген тәмин итү.</p> <p>4. Тармакны мәгълүматлаштыру.</p> <p>5. Сәнгать белеме системасын модернизацияләү һәм мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә кадрлар әзерләү.</p> <p>6. Республикада Теләче муниципаль районының уңай мәдәни образын булдыру.</p> <p>7. Теләче муниципаль районы мәдәният тармагын үстерү, районның социаль-иқтисади үсешен перспектив бурычларын хәл итүдә мәдәниятнең ролен күтәрү өчен шартлар тудыру, Теләче муниципаль районы халкын тәрбияләүдә, агартуда һәм ял итүне тәмин итүдә мәдәниятнең ролен көчәйтү.</p> <p>8. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын арттыру.</p> <p>9. Гражданның, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү</p>
<p>Программаның төп бурычлары</p>	<ul style="list-style-type: none"> - халыкта милли горурлык, гражданлык һәм патриотизм хисен тәрбияләүгә юнәлтелгән мәдәният һәм сәнгать чаралары нигезендә әхлакый һәм рухи кыйммәтләр формалаштыру; - мәдәният һәм сәнгать учреждениеләренен матди-техник базасын, аларның техник жиһазланышын, ныгыту, яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм итү; - музей фондын саклау, тулыландыру, өйрәнү һәм экспонацияләү; - китапханәләрне мәгълүматлаштыру, китапханә эшен алга таба үстерү; - клуб формироваиеләренен, үзешчән коллективларның сыйфатлы үсешен (башкару осталыгын) тәмин итү; - муниципаль район архивы һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектлау һәм алардан файдалануны тәмин итү
<p>Программаны тормышка ашыру сроклары</p>	<p>2021-2026 еллар</p>
<p>Ярдәмче программалар исемлеге</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында музей эшен үстерү» ярдәмче программасы. 2. «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы.

	<p>3. «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы.</p> <p>4. «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү» ярдәмче программасы.</p> <p>5. «2021-2026 елларга Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү» ярдәмче программасы</p>
<p>Программаны финанслау күләмнәре</p>	<p>2021-2026 елларда Программаны финанслауга барлыгы 487790,17 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 64655,41 мең сум; 2022 ел - 75101,02 мең сум; 2023 ел - 80928,44 мең сум; 2024 ел - 88473,50 мең сум; 2025 ел - 89022,50 мең сум; 2026 ел - 89609,30 мең сум.</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда республика бюджеты акчалары исәбеннән 23154,03 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 7271,10 мең сум; 2022 ел - 14897,69 мең сум; 2023 ел - 985,24 мең сум; 2024 ел - 0,00 мең сум; 2025 ел - 0,00 мең сум; 2026 ел - 0,00 мең сум.</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 464636,14 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 57384,31 мең сум; 2022 ел - 60203,33 мең сум; 2023 ел - 79943,20 мең сум; 2024 ел - 88473,50 мең сум; 2025 ел - 89022,50 мең сум; 2026 ел - 89609,30 мең сум.</p> <p>Программаны Федераль бюджет акчалары исәбеннән 2021-2026 елларда финанслауның гомуми күләме 0,00 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 0,00 мең сум; 2022 ел - 0,00 мең сум; 2023 ел - 0,00 мең сум; 2024 ел - 0,00 мең сум; 2025 ел - 0,00 мең сум; 2026 ел - 0,00 мең сум.</p> <p>Программаны финанслау күләме фаразланган характерга ия һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм</p>

	план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк
Программаны тормышка ашыруны контрольдә тоту һәм идарә итү системасы	Программаны тормышка ашыру белән агымдагы идарәне Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге гамәлгә ашыра
Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре һәм социаль-икътисадый нәтижелелек күрсәткечләре	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәният өлкәсендә хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту, аларның заманча таләпләргә һәм Теләче муниципаль районында яшәүче һәр кешенең ихтыяжларына туры килү-килмәве; - мәдәни-ял итү чараларына килүчеләр санын арттыру; - китапханәләргә килүчеләр санын арттыру; - һәвәскәрләр берләшмәләре эшендә катнашучы халыкның өлешен арттыру; - муниципаль учреждениеләр, эшмәкәрлек һәм башка төр эшчәнлектән кәргән акча күләмен арттыру.

I. Программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблемага характеристика

Хәзерге дөньяда мәдәният кеше тормышының мөһим состав өлеше сыйфатында һәм прогресстың төп факторларының берсе буларак торган саен күбрәк чыгыш ясыя. Аның мөһим шарты булып барлык эгъзаларының һәръяклы һәм гармонияле үсеше нигезендә жәмгыятьнең рухи потенциалын даими үстерүне тәмин итү һәм аларның ижади мөмкинлекләрен тулы ачу тора. Гуманитар кыйммәтләр нигезендә бөтен жәмгыятьнең рухи һәм мәдәни дәрәжәсен күтәрү, әгәр бер-берсен тулыландыручы мәдәни сәясәтнең төп элементлары, аларның нәтижеләренең үзара тәэсирендә кабул ителә торган төп элементлары халыкның мәдәнияткә үтеп керүе һәм мәдәни тормышта катнашуы булса, мөмкин була. Мәдәни байлыкларның максималь үтемлелеген тәмин итү, мәдәният өлкәсендә хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру-районның мәдәни сәясәте бурычларының берсе.

Район мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген соңгы елларда мәдәни эшчәнлекнең социаль нәтижелелеген арттыруга, халык өчен мәдәни хезмәтләрнең үтемлелеген арттыруга юнәлдерелгән.

Авыл мәдәниятен саклау һәрвакыт дөүләт мәдәни сәясәтенең өстенлекле юнәлешләренең берсе булды, бу тармакның күп кенә норматив һәм программа документларында чагылыш тапты. Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы каршындагы Мәдәният буенча Координация советы карары белән (2010 елның 17 сентябрендәге) Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимияте органнарына авыл мәдәниятен үстерүгә юнәлдерелгән төбәк максатчан программаларын эшләү һәм раслау йөкләнде.

Россия Федерациясе Хөкүмәте Рәисе В.В. Путинның күрсәтмәләре исемлегенә 2 пункты белән 2011 елның 15 ноябрендәге Авыл интеллигенциясе форумы эшендә

2011 елның 22 ноябрәндәге кабул ителгән ВП-П12-8267 номерлы Россия Мәдәният министрлыгы Россия Федерациясе субъектлары белән берлектә «Россия мәдәнияте» эшләнгән торган дәүләт программасы кысаларында авылның заманча инфраструктурасын үстерү, мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын модернизацияләү, китапханәләргә Интернет аша керү белән тәэмин итү буенча чараларны күздә тотарга йөкләнде.

Гамәлдәге социаль инфраструктураны модернизацияләү һәм үстерү зарурлыгы, халыкның ихтыяжларын тулысынча канәгатьләндерү критерийларынан чыгып, авылның мәдәни потенциалын саклап калу һәм арттыру кирәккә 2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясенә озак сроклы социаль-иқтисади үсеш концепциясе, 2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясе Авыл территорияләрен тотрыклы үстерү концепциясе белән билгеләнә.

Кече шәһәрләрдә музейлар, театрлар, китапханәләр, иҗат клублары эшчәнлегенә аерым игътибар бирергә, шулай ук кече шәһәрләрдә мәдәниятне үстерү буенча дәүләт программасы проекты эшләү зарурлыгына Россия Федерациясе Президенты В.В. Путин үзенең "Гаделлеккә ирешү.Россия өчен социаль сәясәт" дигән авторлык мәкаләсендә басым ясады. Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы каршындагы Мәдәният буенча Координация советының 2012 елның 4 апрелдәге карарының 2.2 пункты нигезендә Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнарына 01.06.2012 елга кадәр Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгына кече шәһәрләр мәдәниятен үстерү Концепциясе проектына тәкъдимнәр жиберү йөкләнде.

Мәдәният бүлегенә бурычы-мәдәнияткә ярдәм итү һәм аны үстерү генә түгел, ә безнең районда аның тарихы дәвамында барлыкка килгән мирасны, мәдәни потенциалны саклап калу да.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге тарафыннан иң яхшы традицияләргә саклап калуга һәм үстерүгә юнәлтелгән чаралар уздырыла, шуның нәтижәсендә районның мәдәни тормышы якты һәм бай.

Шуның белән бергә, район мәдәниятен үстерүдә жигди проблемалар бар. Мәсәлән, мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасы, инструментлар, заманча техник чаралар белән тәэмин ителеш аеруча игътибарга мохтаж. Авыл мәдәният йортлары һәм авыл клублары капитал ремонт, реконструкция, жиһазландыруга, шулай ук авыл халкы өчен мәдәни-массакуләм чаралар оештыруга һәм үткәргүгә даими ярдәм таләп итә. Мәдәният учреждениеләренә тулы көчәнә эшләве өчен түгәрәкләр һәм клублар, сәхнә киёмнәре, концерт костюмнары буенча эшләү өчен уңайлы шартлар тудыру, сакчылык-янгын сигнализациясе системаларын урнаштыру буенча эшләр башкару һ.б. кирәк.

Программа финанс ярдәмен һәм мәдәният учреждениеләре эшенә тотрыклылыгын гарантияләүче чаралар системасын күздә тотта. Шулай итеп, программа мәдәни үсешнең төп бурычларын хәл итү максатында тармакны эзлекле яңартуга юнәлдерелгә тиеш.

Яңа мәгълүмати технологияләр нигезендә муниципаль китапханәләргә мәгълүмат базасын үстерү, кулланучыларга уңайлы хезмәт күрсәтү өчен шартлар тудыру зарурлыгы туды.

Коллективларның гастрольләрдә йөрүләрен оештыру, башкаладан читтә узучы төрле фестивальләрдә һәм конкурсларда катнашу өчен финанс мөмкинлекләре юк.

Авыл мәдәният йортлары һәм авыл клублары капитал ремонт, реконструкция, жиһазландыруга даими ярдәм таләп итә. Шулай ук район халкы өчен мәдәни-массакуләм чаралар оештыру һәм уздыру да күздә тотыла.

Программа финанс ярдәмен һәм мәдәният учреждениеләре эшенең тотрыклылыгын гарантияләүче чаралар системасын күздә тотта.

Шулай итеп, программа мәдәни үсешнең төп бурычларын хәл итү максатында тармакны эзлекле яңартуга юнәлдерелергә тиеш.

II. Программаның төп максатлары һәм бурычлары, аны гамәлгә ашыру сроклары, шулай ук аны үтәү барышын чагылдыручы максатчан индикаторлар һәм күрсәткечләр исемлеге

«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниәтен үстерү» озак сроклы муниципаль программаның максаты «2014-2026 елларга Татарстан Республикасы мәдәниәтен үстерү» Татарстан Республикасы Дәүләт программасы өстенлекләренә нигезләнгән

«2021-2026 елларга Теләче муниципаль районы мәдәниәтен үстерү» озаксроклы муниципаль программасының стратегик максатлары белән районның социаль-икътисадый үсешә максатларында мәдәниәт һәм сәнгать өлкәсен тотрыклы үстерү өчен кирәкле шартлар тудыру белән беррәттән:

- ижәт өчен унай шартлар тудыру, мәдәниәт өлкәсендә интеллектуаль һәм ижади эшчәнлекне яклау;

- заманча мәдәниәт һәм сәнгатьнең барлык төрләрен һәм жанрларын үстерүгә ярдәм итү;

- мәдәни кыйммәтләрдән файдалану мөмкинлеге алу өчен төрле милләт халкы һәм төрле социаль төркемнәр вәкилләре өчен тигез мөмкинлекләр тәмин итү;

- мәдәниәт һәм халык ижатын үстерү өчен төп шарт булып торган бюджет финанславы булган муниципаль учреждениеләр буларак мәдәниәт учреждениеләрен саклап калу;

- халык декоратив-гамәли ижатына, халык һөнәрчелегенә һәм һөнәрләренә ярдәм итү һәм аны үстерү;

- дәүләт социаль стандартлары кысаларында халыкның мәдәни хезмәтләргә булган ихтыяжын канәгатьләндерү;

- мәдәниәт учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту;

- гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү.

Өлеге максатларга ирешү өчен системалы характердагы кайбер мәсьәләләрне хәл итәргә кирәк:

- мәдәниәт һәм сәнгать өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләренә сыйфатын һәм төрлелеген арттыру өчен шартлар тудыру, мәдәниәт учреждениеләре эшенә модернизацияләү;

- Теләче муниципаль районының барлык гражданныр өчен мәдәниәт һәм сәнгать өлкәсендә мәдәни байлыкларга тигез хокукны һәм ижади потенциалны тормышка ашыру мөмкинлекләрен тәмин итү;

- матди-техник базаны ныгыту;

- музей предметларын саклауның матди-техник базасын яхшырту юлы белән, фонд саклагычларны һәм аларның жиһазларын модернизацияләү юлы белән музей мирасының сакланышын тәмин итү;

-балаларны һәм яшьләрне театр һәм музыка сәнгатенә, музей-күргәзмә проектларына жәлеп итүгә дәүләт ярдәме күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләренә гаилә белән бару рәвешләрен үстерү;

-театр спектакльләрен, концерт программаларын һәм музей-күргәзмә экспозицияләрен сәнгатьчә бизәү өчен заманча техник (шул исәптән мультимедиа) чараларны актив кертү;

- китапханә фондларының актуальлеген һәм сакланышын тәмин итү;

- халыкка китапханә-мәгълүмати хезмәт күрсәтүнең дистанцион һәм башка стационар булмаган формаларын үстерү;

- мәдәни-ял итү эшчәнлегә өлкәсендә халык өчен хезмәт күрсәтү күләмнәрен һәм төрләрен киңәйтү;

- заманча таләпләргә жавап бирә торган мәдәният учреждениеләре төзелеше;

- Татарстан Республикасында халык сәнгать кәсепләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү, үсеп килүче буында милли тарихка, традицион халык мәдәниәтенә хөрмәт тәрбияләү;

- Архив фонды һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектлау һәм куллануны тәмин итү.

«Музей эшен үстерү» ярдәмче программасы Теләче муниципаль районының музей фондын саклауга, өйрәнү һәм популярлаштыруга, шулай ук жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, аларга социаль-мәдәни функцияләренә гәмәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан, Туган якны өйрәнү музейнең комплекслы үстерүгә юнәлдерелгән.

«Китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы гражданның үзенең конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә ала торган Китапханә хезмәте системасын үстерүгә, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасын саклауга юнәлдерелгән.

«Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләренә үстерү һәм халык ижатына ярдәм итү өчен уңайлы шартлар булдыруга, мәдәният учреждениеләренә матди-техник торышын норматив куркынычсызлык таләпләренә, санитар һәм янгынга каршы нормативларга туры китерү өчен чаралар комплексын булдыруга юнәлдерелгән.

«Мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү» Ярдәмче программасы Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыруга, район күләмендә чаралар оештыруга һәм үткөрүгә, Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итүгә юнәлдерелгән.

«Архив эшен үстерү» ярдәмче программасы Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы башкарма комитеты архив бүлегә эшчәнлегенә стратегик максатына ирешүгә юнәлдерелгән (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм гражданның, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм куллануны тәмин итү).

Санлы күрсәткечләр һәм индикаторлар:

- төрле типтагы мәдәният учреждениеләренә йөрү санын арту;

- кулланучылар саны арту, шул исәптән махсус категория кулланучылар;
- театр спектакльләре һәм концерт программалары, музей-күргәзмә акцияләре, экспозицияләр һәм башка мәдәни программалар һәм чаралар санын арттыру;
- халыкны музей хезмәтләре белән тәмин итү (экскурсияләр, лекцияләр, күргәзмәләр, проектлар һ.б.);
- реставрацияләүгә мохтаж булган фондларның гомуми санына карата реставрацияләнгән предметларның чагыштырма авырлыгы;
- ачык китапханәләрнең китапханә фондларының яңартылу күрсәткечен арттыру;
- мәдәният өлкәсендә инновацион проектлар санының артуы;
- төбәкара һәм халыкара мәдәни акцияләр, ижтимагый әһәмиятле чаралар саны арту;
- ел саен үткәрелә торган республика һөнәри осталык конкурсларында катнашучы тармак белгечләре санын арттыру;
- программаны тормышка ашыру мониторингы максаты белән үткәрелә торган социологик сораштырулар һәм тикшеренүләр санын арттыру;
- төрле дәрәжәдәге конкурсларда призывы урыннар саны;
- муниципаль архив биналарының архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга туры килү дәрәжәсен күтәрү.

Программаны үтәү нәтижелеләге күрсәткечләре:

- премьерә театр спектакльләренен, яңа музыкаль программаларның, музей-күргәзмә экспозицияләренен, башка яңа ижади проектларның гомуми чаралар санына нисбәте;
- халыкның аерым категорияләреннән файдаланучыларның мәдәният учреждениеләреннән файдаланучыларның гомуми санына нисбәте;
- мәдәният, сәнгать учреждениеләре үткәрә торган мәдәни-массакүләм һәм мәдәни-ял чараларында катнашучылар санының республика халкының гомуми санына нисбәте;
- программа чаралары белән колачланган мәдәни мирас объектлары санының Татарстан Республикасының мәдәни мирас объектларының гомуми санына нисбәте;
- аттестация, яңадан әзерләү һәм квалификация күтәрүне узган белгечләренен тармак белгечләренен гомуми санына нисбәте;
- тармакның 35 яшькә кадәрге белгечләре, учреждениеләр житәкчеләре һәм житәкче кадрлар резервының 45 яшькә кадәрге белгечләренен гомуми санына карата нисбәте;
- билгеләнгән срокта архив тарафыннан башкарылган соратулар өлеше, бер ел эчендә кергән соратуларның гомуми күләмендә процентларда.

Программаны тормышка ашыру сроклары

Программаны гамәлгә ашыру срогы: 2021-2026 еллар.

Контроль этаплар булып еллык хисаплар тора, халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен фәнни нигезләнгән тикшеренүләр нәтижеләре һәм арадаш күрсәткечләр мониторингы гамәлгә ашырыла.

III. Программаны ресурслар белән тәмин итүне нигезләү

Программаны тормышка ашыруны финанс ягыннан тәмин итү жирле бюджет акчалары хисабына гамәлгә ашырыла. Жирле бюджет акчалары белән беррәттән

программаны финанслауга республика бюджетыннан акча жәлеп итү, дәүләт программаларында катнашу юлы белән мәдәният учреждениеләрен капитал ремонтлау һәм төзү, автоматлаштырылган архив технологияләре булдыру һәм архив документлары нигезендә гражданны һәм оешмаларны мәгълүмат белән тәмин итү күздә тотыла.

Муниципаль программаны гамәлгә ашыру өчен жирле бюджет чыгымнарына еллык төзәтмәләр кергү тәртібе Чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Татарстан Республикасы Теләче районы бюджеты проекты төзү тәртібе белән билгеләнә.

Программаны финанс белән тәмин итү үзәнчәлекләре булып тора:

1. Устав эшчәнлегенә кысаларында мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган хезмәтләрен күләмен һәм төрләрен арттыру хисабына программа чараларын тормышка ашыруга юнәлдерелгән бюджеттан тыш акчалар өлешен арттыру.

2. Дәүләт учреждениеләренә хокукый хәлен камилләштерүнең яңа шартларында гамәлдәге хокукый актларда каралган нормалар нигезендә бюджет ассигнованиеләреннән файдалану («Дәүләт (муниципаль) учреждениеләренә хокукый хәлен камилләштерү белән бәйлә рәвештә Россия Федерациясенә аерым закон актына үзгәрешләр кергү турында» 2010 елның 8 маендагы 83-ФЗ номерлы Федераль закон).

3. Ижади эшчәнлеккә, фәнни һәм мәгариф эшчәнлегенә адреслы ярдәм күрсәтүнең төрле формаларын, яңа хезмәт төрләрен һәм мәдәният учреждениеләренә килүчеләр белән эшләү технологияләрен булдыруга юнәлдерелгән инновацион проектларны куллану.

Программаны гамәлгә ашыруны ресурслар белән тәзмин итү

№ т/б	Ярдәмче программаның атамасы	Финанслау чыганагы	2021 ел (фараз)	2022 ел (фараз)	2023 ел (фараз)	2024 ел (фараз)	2025 ел (фараз)	2026 ел (фараз)
1.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында музей эшен үстерү»	Жирле бюджет Республика бюджеты	1074,95	1282,03	1683,51	1325,20	1330,90	1330,90
2.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында китапханә эшен үстерү»	Жирле бюджет Республика бюджеты	13190,17	18170,97	20946,26	22604,24	22695,54	22860,54
3.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү»	Жирле бюджет Республика бюджеты	42468,57	39975,99	54586,16	63635,26	64065,46	64464,56
4.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру»	Жирле бюджет	128,91	362,00	1853,13	350,00	350,00	350,00
5.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү»	Жирле бюджет Республика бюджеты	521,71	412,34	874,14	558,80	580,60	603,30
			0,00	7,0	0,00	0,00	0,00	0,00
		Барлыгы:	64655,41	75101,02	80924,44	88473,50	89022,50	89609,30
		БАРЛЫГЫ:	487790,17					

IV. Программаны тормышка ашыру механизмы, үз эченә муниципаль программа белән идарә итү механизмын һәм заказчыларның үзара хезмәттәшлеге механизмын ала

Программа житәкчесе-Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният һәм архив бүлеге начальниклары, алар аны тормышка ашыру өчен шәхси җаваплылык, ахыргы нәтижәләр, программаны тормышка ашыру өчен бүлеп бирелгән финанс чараларын максатчан һәм нәтижәле файдалану, шулай ук Программаны тормышка ашыру белән идарә итү рәвешләрен һәм методларын билгели.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты, дәүләт заказчысы - координаторы буларак, программаның үтәлеше барышында:

- жирле, республика бюджеты һәм бюджеттан тыш чыганақлардан анализ һәм рациональ файдалануны тәмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә Программаны үтәү өчен кирәкле норматив хокукий актлар эшли;

- Программаны тормышка ашыруның барышы турында квартал саен хисаплар эзерли һәм хисап чорыннан соң килүче 25 числога кадәр Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының икътисад бүлеге адресына жиберә;

- Программаны тормышка ашыруның барышы турында еллык хисаплар эзерли һәм аларны Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының икътисад бүлеге адресына һәм хисап чорыннан соң килүче елның 1 мартына кадәр жиберә.

Программаны тормышка ашыра башлаганчы, Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге һәм архив бүлеге:

- Программаны тормышка ашыру белән идарә итү турында нигезләмә раслий һәм Программаны тормышка ашыруның оештыру-финанс планын формалаштыра;

- Программа чараларына төзәтмәләр кертү һәм Программаны гамәлгә ашыру барышында аларны ресурслар белән тәмин итү механизмнарын билгели;

- максатчан индикаторларның әһәмияте, программаны гамәлгә ашыру күрсәткечләре, аның үтәлешен мониторинглау нәтижәләре, башкаручылар программасында катнашу шартлары турында мәгълүматның ачыклығын тәмин итү процедураларын билгели.

V. Программаның икътисадый, социаль һәм экологик нәтижәләлеген бәяләү

Мәдәниятнең фундаменталь үзенчәлеге шунда ки, мәдәни эшчәнлекнең мөһим нәтижәләре вакыт буенча кичектерелгән социаль эффектта чагыла һәм интеллектуаль потенциалны арттыруда, кыйммәтле ориентирларны һәм индивидуумнарның үз-үзләрен тотышы нормаларын үзгәртүдә чагыла.

Программада мәдәни эшчәнлекнең агымдагы нәтижәләрен генә тасвирлий торган индикаторлар системасын һәм санлы күрсәткечләрен куллану күздә тотыла.

Шул ук вакытта конкрет Ярдәмче программаларда үз нәтижәләлекләренең үз күрсәткечләре булырга мөмкин. Программаны һәм аның ярдәмче Программаларын гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген бәяләү программаның заказчысы - координаторы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Программаны тормышка ашырудан төп социаль-икътисади нәтижә Татарстан Республикасы Теләче районы гражданны тормышында мәдәниятнең социаль ролен күтәрүдә һәм, димәк, районда тормыш сыйфатын күтәрүдә, мәдәният өлкәсен

модернизациялугә курсны гамәлгә ашыру өчен уңай ижтимагый атмосфера булдыруда чагыла. Вақыт эчендә кичектерелгән бу нәтижә, аерым алганда, чагылыш табачак.

- Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында яшәүче халыкларның үзенчәлеген саклап калуга ярдәм итә торган мәдәни киңлекнен бердәмлеген ныгытуда;

- ижади эшчәнлек, мәдәният һәм сәнгатьтә халыкка тәкъдим ителә торган мәдәни уңайлыklar һәм мәгълүмат өчен уңай шартлар тудыруда;

- ирекле хезмәт базары шартларында, шул исәптән халыкара масштабта, ижади һөнәрләр яшь белгечләренең конкуренциягә сәләтлелеген тәэмин итүдә, шулай ук яшьләргә эстетик тәрбия бирүне үстерүдә.

Мәдәниятне үстерү бурычлары әйләнә-тирә мохитне саклау бурычлары белән тыгыз бәйләнгән. Кагыйдә буларак, бу элемент мәдәни ландшафтларны һәм истәлекле урыннарны саклау, музейлар эшчәнлегендә чагыла.

Истәлекле урыннар һәм саклана торган тарихи-мәдәни территорияләр системасын формалаштыру экология һәм табигый мирасны саклау проблемаларын хәл итүгә турыдан-туры бәйле. Шулай итеп, Программа әйләнә-тирә мохитне саклау бурычы белән тыгыз элементдә мәдәниятне үстерү проблемаларын хәл итә.

Программаны тормышка ашыруның нәтижәлелеге максатчан индикаторларның һәм программа тарафыннан расланган күрсәткечләреннән факттагы казанышлары дәрәжәсе буларак бәйләнә.

Программаның икътисади нәтижәсе жирле, республика бюджеты, бюджеттан тыш чыганаclar һәм спонсорлык ярдәме хисабына мәдәнияткә өстәмә финанс чаралары жәлеп итүгә бәйле булчак.

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
1 номерлы кушымта

**«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү» ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында музей эшен үстерү» ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының Теләче туган якны өйрәнү музей» муниципаль бюджет мәдәният учреждениесе
Ярдәмче программаның максатлары	Теләче муниципаль районының музей эшен саклау, өйрәнү һәм популярлаштыру, шулай ук жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак социомәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан музейны комплекслы үстерү
Ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Район туган якны өйрәнү музейнең дәүләт өлешен саклау, өйрәнү һәм комплектлау. 2. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Туган якны өйрәнү музейнең сакланышын һәм куркынычсызлыгын тәмин итү өчен шартлар тудыру. 3. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының туган якны өйрәнү музейнең һәркем өчен мөмкин булуын һәм популярлаштыруын тәмин итү. 4. Музейның фәнни-тикшеренү һәм мәдәни-белем бирү эшчәнлеген оптимальләштерү. 5. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы туган якны өйрәнү музейнең матди-техник жиһазланышын яхшырту. 6. Музей белгечлекләре кадрларын әзерләү һәм яңадан әзерләү (квалификацияләрен күтәрү). 7. Нәтиҗәле кадрлар сәясәтен гамәлгә ашыру һәм музей хезмәткәрләренә социаль әһәмиятен арттыру. 8. Бюджеттан тыш акчаларны жәлеп итү. 9. Түләүле хезмәтләр күләмен арттыру
Ярдәмче программаны	2021-2026 еллар

гамэлгэ ашыру сроклары	
Ярдэмче программаны финанслау күлэмнэре	<p>2021-2026 елларда Ярдэмче программаны финанслауга барлығы 8269,47 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 1270,20 мең сум; 2022 ел - 1328,76 мең сум; 2023 ел - 1683,51 мең сум; 2024 ел - 1325,20 мең сум; 2025 ел - 1330,90 мең сум; 2026 ел - 1330,90 мең сум.</p> <p>2021-2026 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән дәүләт программасын финанслауның гомуми күләме 8027,49 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 1074,95 мең сум; 2022 ел - 1282,03 мең сум; 2023 ел - 1683,51 мең сум; 2024 ел - 1325,20 мең сум; 2025 ел - 1330,90 мең сум; 2026 ел - 1330,90 мең сум.</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда республика бюджеты акчалары исәбеннән 241,98 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 195,25 мең сум; 2022 ел - 46,73 мең сум; 2023 ел - 0,00 мең сум; 2024 ел - 0,00 мең сум; 2025 ел - 0,00 мең сум; 2026 ел - 0,00 мең сум.</p> <p>Ярдэмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
Ярдэмче программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижеләре	<ol style="list-style-type: none"> 1. Музейның сакланышы һәм куркынычсызлыгы шартларын яхшырту. 2. Музей фондын яңа экспонатлар белән баету. 3. Жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, музейның ролен арттыру. 4. Үсеп килүче буынны тәрбияләүдә музей мөмкинлекләрен киңәйтү. 5. Музейга йөреш һәм мәдәни-агарту чаралары санын арттыру. 6. Республикада мәдәни туризмны үстерү, музей тарафыннан күрсәтелә торган туристлык хезмәтләре спектрын киңәйтү. 7. Халыкка күрсәтелә торган музей хезмәтләре, шулай ук түләүле хезмәт күрсәтү спектрын киңәйтү. 8. Музей эшчәнлегеннән алынган керемнәр күләмен арттыру.

	<p>9. Эшчэнлек рәвешләренең төрлелеген киңәйтү һәм аны реаль һәм потенциал килүчеләрнең кызыксынулары һәм ихтыяжлары нигезендә актуальләштерү.</p> <p>10. Музей фондларын туплау, фәнни эшкәртү, өйрәнү, исәпкә алу, саклау һәм популярлаштыру белән бәйлә булган мәгълүматлаштыру процессларын үстерүне тәмин итү һ.б.</p> <p>11. Проект эшчәнлеген үстерү һәм музей эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру.</p> <p>12. Музей хезмәткәрләренең кадрлар составын яхшырту һәм аларның социаль яклануын тәмин итү</p>
--	--

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Заманча музейлар аларның традицион тарихи (мәдәни һәм табигый) мохитендә матди һәм рухи кыйммәтләрне саклау, торгызу, өйрәнү һәм халыкка житкерү өчен булдырылган мәдәният учреждениеләре, мәдәни һәм табигый мирасның бөтен территорияль комплекслары буларак билгеләнә.

Музей эшен үстерүнең өстенлекле юнәлешләре булып тора:

- музей практикасының иң яхшы үрнәкләренә ярдәм итү һәм аларны алга этәрү;

- музейлар тарафыннан мәдәни - һәм фәнни агарту, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

- музей спецификасы, экспозиция сәнгате үсешенә заманча тенденциясә нигезендә музей экспозицияләре формаларын камилләштерү;

- халыкның социаль якланмаган катламнары (инвалидлар, өлкән кешеләр, аз тәмин ителгән гаиләләр һ.б.) проблемаларын хәл итүгә юнәлдерелгән мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр белән социаль-коммуникатив эшләнүнең төрле төрләре һәм ысуллары белән үсеш алучы проектларны алга этәрү һәм аларны музей эшчәнлегә аша тормышка ашыру;

- музейларны мәгълүматлаштыру;

- музейларның матди-техник жиһазланышын яхшырту.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары

Ярдәмче программаның төп максаты-музей жыелышын формалаштыру һәм үстерү, музей фондларының сакланышын тәмин итү, аны нәтижәле файдалану өчен шартлар тудыру.

Моннан чыгып, ярдәмче программаның төп бурычлары булып тора:

- расланган планнар нигезендә фондларны туплау өчен оптималь шартлар тудыру;

- музей фондларын саклау өчен оптималь шартлар тудыру;

- фәнни һәм музей эшчәнлеген, фәнни-тикшеренү эшен, музей фондларын формалаштыру, музей архивын формалаштыру, күргәзмә эшчәнлегә, экскурсия-лекция эшчәнлеген, мәдәни-агарту эшчәнлеген камилләштерү өчен яңа технологияләр һәм жиһазлар куллану.

Проектның һәр бурычы комплекслы характерда һәм музей эшен үстерүнең өстенлекле юнәлешләрэн тормышка ашыруга юнәлдерелгән.

Стратегик максатка ирешү һәм ярдәмче программаның стратегик бурычларын хәл итү Программа чараларын гамәлгә ашыру хисабына тәэмин ителә.

III. Ярдәмче чаралар исемлеге

Әлеге ярдәмче программа кысаларында түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- музей фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсушлаштырылган мебель сатып алу юлы белән музейга килүчеләр өчен уңайлы шартлар тудыру;
- музейда чаралар, район конкурслары үткәрү;
- музей хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү.

IV. Ярдәмче программаны тормышка ашыруның социаль-икътисадый нәтижелелеген баяләү

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру социаль-икътисадый өлкәдә түбәндәге нәтижеләргә ирешүне күздә тотта:

- Теләче муниципаль районының мәдәни мирасын саклау һәм үстерү;
- музейның кызыклы имиджын булдыру һәм халыкка музей күрсәтә торган мәдәни хезмәтләр спектрын киңәйтү;
- авыл халкын мәдәни кыйммәтләргә һәм мәдәни байлыкларга жәлеп итү өчен мөмкинлекләр арттыру һәм мөмкинлекләр киңәйтү;
- килүчеләрне (турист төркемнәрен) жәлеп итү, бу музейның финанс-икътисадый тотрыклылыгын арттырачак;
- район халкында әхлакый һәм рухи кыйммәтләр музеен формалаштыру өчен тулы шартлар тудыру;
- музейда мәдәни-агарту чараларын югары сыйфатлы һәм оештыру дәрәжәсендә уздыру.

Ярдәмче программаны тормышка ашыру Теләче муниципаль районының музей өлкәсендә булган барлык ресурслар белән нәтижәле идарә итүгә ярдәм итәчәк (мәдәни-тарихи, кадрлар, матди-техник), бу исә музейлар тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртырга мөмкинлек бирәчәк. Болар барысы да районның мәдәни мирасын популярлаштыру ярдәмендә Теләче районының жәлеп итү образын формалаштырачак.

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү» ярдәмче
программасына 1 номерлы
кушымта

**«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү» ярдәмче программасының төп чаралары**

№ т/б	Исеме	Жавап лы башкар учылар	Финанслау күләме еллар буенча, мең сум					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026
Төп чара: Музей эшен үстерү								
1.	Экспозиция жиһазлары, күргәзмә стеллажлары, витриналар, стендлар сатып алу	МБМУ «Теләч е туган якны өйрәнү музее»	528,75	404,73	12,00	16,79	16,90	17,00
2.	Халыкка музей хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә музейлар эшчәнлеген тәмин итү	МБМУ «Теләч е туган якны өйрәнү музее»	681,00	863,00	1646,71	1281,31	1286,90	1286,80
3.	Янгын куркынычсызлыгы һәм хезмәтне саклау буенча эшчәнлекне тәмин итү	МБМУ «Теләч е туган якны өйрәнү музее»	60,65	61,03	24,80	27,10	27,10	27,10
Барлығы:			1270,20	1328,76	1683,51	1325,20	1330,90	1330,90
БАРЛЫГЫ:			8269,47					

Ярдәмче программаны тормышка ашыруның төп нәтижеләре:

- фондларны музей предметлары белән тулыландыру һәм аларны реставрацияләү;
- экспозицияләрне яңарту;
- Теләче муниципаль районының мәдәни-тарихи мирасын саклау;
- патриотик тәрбия системасын камилләштерү һәм социаль әһәмиятле кыйммәتلәрне формалаштыру;
- музей фондларының һәм музейларга килүчеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү;
- проект эшчәнлеген үстерү һәм музей эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- халыкка күрсәтелә торган музей хезмәтләре, шулай ук түләүле хезмәтләр спектрын ел саен киңәйтү.

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
2 номерлы кушымта

**Ярдәмче программа
«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
китапханә эшен үстерү»**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында китапханә эшен үстерүнең ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	МБУ Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Теләче жирлекара китапханәсе (МБУ Теләче ЖК)
Ярдәмче программаның максатлары	Гражданның аларның конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә торган китапханә хезмәте системасын үстерү, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклап калу
Ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Китапханә фондларының актуальлеген һәм сакланышын тәмин итү. 2. Ачык китапханәләрнең матди-техник базасын ныгыту, аларның нәтиҗәле эшләве, кулланучыларның китапханәдә имин һәм уңайлы булуы өчен. 3. Китапханәләрнең мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү, укуларны һәм китапларны алга этәрү. 4. Китапханәләрне фәнни һәм социомәдәни коммуникацияләр үзәкләре буларак үстерү. 5. Төрле ведомстволар һәм төрле оештыру-хокукий формадагы китапханәләр белән хезмәттәшлекне үстерү. 6. Түләүле нигездә китапханә-мәгълүмат хезмәтләре номенклатурасын киңәйтү. 7. Укуны социомәдәни процесс буларак өйрәнү. 8. Өзлексез һөнәри белем бирү һәм квалификация күтәрү системасын үстерү
Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2021-2026 еллар
Ярдәмче программаны	2021-2026 елларда Ярдәмче программаны финанслауга барлыгы 124986,68 мең сум каралган, шул исәптән еллар

<p>финанслау күлэмнәре</p>	<p>буенча: 2021 ел - 16248,84 мең сум; 2022 ел - 19631,26 мең сум; 2023 ел - 20946,26 мең сум; 2024 ел - 22604,24 мең сум; 2025 ел - 22695,54 мең сум; 2026 ел - 22860,54 мең сум.</p> <p>2021-2026 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән дәүләт программасын финанслауның гомуми күләме 120 467,72 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел - 13190,17 мең сум; 2022 ел - 18170,97 мең сум; 2023 ел - 20946,26 мең сум; 2024 ел - 22604,24 мең сум; 2025 ел - 22695,54 мең сум; 2026 ел - 22860,54 мең сум.</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда республика бюджеты акчалары исәбеннән 4518,96 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел - 3058,67 мең сум; 2022 ел - 1460,29 мең сум; 2023 ел - 0,00 мең сум; 2024 ел - 0,00 мең сум; 2025 ел - 0,00 мең сум; 2026 ел - 0,00 мең сум.</p> <p>Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме фаразланган характерда һәм (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә тәгаенләнәчәк</p>
<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижәләре</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Китапханәләрдә китап фондының сакланышы һәм куркынычсызлыгы шартларын яхшырту. 2. Проект эшчәнлеген үстерү һәм китапханә эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру. 3. Китапханә хезмәткәрләренең кадрлар составын яхшырту һәм аларның социаль яклануын тәэмин итү. 4. Китапханә фондларының яңартылу күрсәткече арту. 5. Компьютер жиһазлары һәм Интернет челтәренә керү мөмкинлеге булган һәркем керә алырлык китапханәләрнең өлешен арттыру. 6. Китапханәләрне китапханә фондларын, кешеләрне һәм биналарны саклау һәм куркынычсызлык чаралары һәм заманча системалар белән жиһазлау. 7. Жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, китапханәләрнең ролен арттыру. 8. Үсеп килүче буынны тәрбияләүдә китапханә системасының мөмкинлекләрен киңәйтү.

	<p>9. Китапханэләргә йөреш һәм мәдәни-агарту чаралары санын арттыру.</p> <p>10. Халыкка күрсәтелә торган Китапханә хезмәтләренәң, шулай ук түләүле хезмәтләр спектрн киңәйтү.</p> <p>11. Китапханә эшчәнлегеннән алынган керемнәр күләмен арттыру.</p> <p>12. Эшчәнлек рәвешләренәң төрлелеген киңәйтү һәм аны реаль һәм потенциал килүчеләрнең кызыксынулары һәм ихтыяжлары нигезендә актуальләштерү.</p> <p>13. Мәгълүматлаштыру процессларын үстерүне тәмин итү, шулай ук китап фондларын комплектау, фәнни эшкәртү, өйрәнү, исәпкә алу, саклау һәм популярлаштыру һәм башкалар.</p>
--	---

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Хәзерге вакытта Теләче муниципаль районында 23 китапханә эшли. Шулардан 1 районара китапханә, 1 балалар китапханәсе һәм 21 авыл китапханәсе. Районның китапханә челтәре нигезен тәшкил итүче гомум дөүләт китапханәләре тарафыннан район халкының 74 %ына хезмәт күрсәтелә.

Китап фонды - 230104 нөсхә, уку - 20,1 %, килүчеләр саны - 12 %. Китаплар белән тәмин итү бер укучыга 22,9 нөсхә, бер кешегә 16 нөсхә тәшкил итә. Китапханәләренәң гомуми китап фондының 21%ы - күчереләргә тиешле идеологик эчтәлек һәм иске әдәбият буенча искәргән. Теләче жирлекара китапханәләре ел саен Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән расланган социаль стандартлардан һәм натураль нормалардан 2-3% ка китаплар белән туллана.

Китапханәләргә кулланучыларга хезмәт күрсәтүненәң яңа системасын ачарга кирәк, ул район халкының мәгълүмати һәм ял итү мәнфәгатьләрен гәмәлгә ашыруны тәмин итә.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары

Ярдәмче программаның төп максаты - гражданның мәгълүматтан ирекле файдалана алуға конституцион хокукларын тормышка ашыру, китапханә хезмәте күрсәтүненәң сыйфатын күтәрү.

Ярдәмче программа түбәндәге бурычларга ирешүгә юнәлдерелгән:

- китапханә фондларының заманча моделен булдыру;
- мәгариф, социаль учреждениеләр белән партнерлыкны үстерү һәм ныгыту;
- эш урыннарын, китапханә процессларын модернизацияләү һәм автоматлаштыру;
- китапханәләренәң нәтижәле эшләве, кулланучыларның имин һәм уңайлы булуы өчен заманча жиһазлар белән тәмин итү;
- китапханәләренәң китап укуларын һәм китапларны алга этәрү буенча мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү;
- китапханәләренәң ялын оештыру һәм халыкның социаль ярдәм таләп итә торган категорияләрен китап укуға тарту эшен камилләштерү;
- балалар һәм яшь буын арасында китап укуны популярлаштыру;
- Татарстан Республикасы китапханәләренәң эш тәжрибәсен өйрәнү.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләге индикаторлары

Еллар	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Бер кешегә китап белән тәэмин ителеш	15,2	15,3	15,4	15,4	15,4	16,0
Фондларга мөрәжәгать итү	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1
Фондларны яңарту	2,3	4,3	2,5	3,2	3,3	3,0

III. Ярдәмче чаралар исемлегә

Әлеге Ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- китапханә фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсус китапханә жиһазлары сатып алу юлы белән кулланучылар өчен уку өчен уңайлы шартлар тудыру;
- китапханәләрдә чаралар, район конкурслары үткәрү, китап укуларын популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан;
- китапханә хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү;
- китапханәләрнең халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә эшчәнлеген тәэмин итү;
- мәдәни, мәгълүмати һәм агарту үзәкләре ролен үти торган күпфункцияле комплекслар буларак китапханәләрне саклау һәм үстерү;
- китапханә хезмәтенең яңа модельләрен гамәлгә кертү, төрле категориядәге кулланучыларның күптөрлелеген канәгатьләндерү максатыннан китапханәләр һәм аларның хезмәтләре функцияләрен киңәйтү;
- инвалидларның, бигрәк тә балаларның мәгълүмати ресурсларга, социаль реабилитациягә ярдәм итү;
- китапханә фондларын сыйфатлы яңарту, фондның мөрәжәгать итү күрсәткечен арттыру;
- матди-техник базаны ныгыту, яңа мәгълүмати технологияләр кертү.

IV. Көтелгән нәтижәләр:

- китапханәләрнең мәгълүмати ресурсларын үстерү, кулланучыларга бирелә торган мәгълүмат спектрын киңәйтү;
- китапханәләрнең белешмә-эзләү аппаратына һәм цифрлы басмаларга керү мөмкинлеген бирү;
- Теләче муниципаль районының мәдәни мирас һәм мәгълүмати ресурсы өлешендә китапханә фондларының сакланышын тәэмин итү;
- район халкын уку культурасын күтәрү. Китап укучыларны китап укуга тарту;
- балалар, яшьләр, инвалидлар, мигрантлар һәм башка социаль якланмаган халык төркемнәренең китапханә-мәгълүмат хезмәте күрсәтүгә хокукларын тәэмин итү;
- өлкә, региональ, гомумроссия китапханәләр һәм мәдәни мәгълүмати проектларда катнашу. Укуга ярдәм итү һәм аны үстерү милли программасында катнашу.

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
китапханә эшен үстерү» ярдәмче
программасына I номерлы
кушымта

**«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы**

№ т/б	Исеме	Җаваплы башкаруч ылар	Еллар					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026
1.	Китапханәләрнең китап фондларын туплау	МБУ- Теләче ЖК	100,00	100,00	100,00	150,00	150,00	150,00
2.	Район китапханәләре өчен ел саен үткөрелә торган үзәкләштерелгән басмаларга язылу	МБУ- Теләче ЖК	263,00	263,00	263,00	263,00	263,00	300,00
3.	Махсус жиһазлар һәм мебельләр (стеллажлар, күргәзмә жиһазлары һ. б.), оргтехника (фотоаппаратлар) сатып алу	МБУ- Теләче ЖК	50,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.	Халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә китапханәләр эшчәнлеген тәэмин итү, шул исәптән торақ-коммуналь хезмәтләргә чыгымнар	МБУ- Теләче ЖК	15835,84	19268,26	20583,26	22191,24	22282,54	22410,54
Барлығы:			16248,84	19631,26	20946,26	22604,24	22695,54	22860,54
БАРЛЫГЫ:			124986,68					

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
3 номерлы кушымта

Ярдәмче программа
«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының
мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү»

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы «Теләче район мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты)
Ярдәмче программаның максатлары һәм бурычлары	<ul style="list-style-type: none">- мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрне үстерү һәм халык ижатына ярдәм итү өчен уңайлы шартлар тудыру;- халыкның ялын оештыру өчен мәдәни-массакүләм чаралар уздыру дәрәжәсен камилләштерү;- район халкының төрле категорияләре белән эшләү формаларын камилләштерү;- бәйрәмнәрне һәм үзешчән халык ижаты фестивалләрен үткөрү традицияләрен саклау;- ижат коллективларында катнашучылар санын арттыру;- мәдәни-күңел ачу чараларының сыйфатын күтәрү;- район халкын һәвәскәр сәнгать ижаты белән шөгыйльләнүгә жәлеп итү;- район халкының ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;- декоратив-гамәли ижатны саклау һәм үстерү;- фольклорны саклау һәм үстерү, Татарстан Республикасы сәнгать коллективлары белән ижади элементларне үстерү;- гамәлдәге мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең матди-техник базасын ныгыту һәм яңа заманча күпфункцияле мәдәният үзәкләре төзү;- заманча мәгълүмат, мультимедиа технологияләрен гамәлгә кертү нигезендә мәдәни-ял итү учреждениеләрен модернизацияләү;- халык өчен хезмәт күрсәтүләрен сыйфатын күтәрү, күләмнәрен һәм төрләрен киңәйтү;

	<ul style="list-style-type: none"> - социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар проектларына ярдәм итү өчен эксперименталь ижади майданчыклар төзү; - халыкка түләүле хезмәтләр номенклатурасын киңәйтү, шул исәптән: мәдәни-ял итү чараларын үткәрү; мәдәният учреждениеләре биналарын арендау; конкрет максатчан аудиторияләргә (гаилә чараларын үткәрү, тантаналы теркәү, корпоратив мәдәни-ял итү чараларын үткәрү); костюмнар, аппаратуралар, реквизитлар, спорт инвентарьлары прокаты; ижади коллективлар, спектакльләр, тавыш яздыру, видеоязма; клуб формированиеләренең аерым төрләренең (ков, студияләрнен) түләүле эше; репертуар продукцияләрен (сценарийлар, жырлар, жырлар жыентыгы һ.б.) белән тәмин итү; мәгълүмати-консультация биерү һәм методик хезмәт күрсәтүләренең башка төрләре; ял итү тибындагы устав-мәдәни учреждениеләрнең устав эшчәнлегенә каршы килми торган башка төрләре; - халык мәдәниятен һәм традицион халык ижатын саклап калу һәм үстерү: традицион халык ижаты, һөнәрчелек, декоратив-гамәли сәнгать үзәкләрен булдыру; - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы халкының ижади потенциалын формалаштыру һәм активлаштыру; - ижади сәләтләренә тормышка ашыру өчен шартлар тудыру, яна юнәлешләр, үзешчән ижат төрләре һәм жанрларын үстерү, клуб формированиеләре эше; - мәгълүмати-методик базаны камилләштерү аша клуб учреждениеләре эшчәнлегенә нәтижәләгән арттыру, социомәдәни өлкә белгечләренең һөнәри үсешенә ярдәм итү; - үзешчән халык ижат коллективларына ярдәм итү
<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы</p>	<p>2021-2026 еллар</p>
<p>Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре</p>	<p>2021-2026 елларда Ярдәмче программаны финанслауга барлыгы 347582,09 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2021 ел - 46485,75 мең сум; 2022 ел - 53359,66 мең сум; 2023 ел - 55571,40 мең сум; 2024 ел - 63635,26 мең сум; 2025 ел - 64065,46 мең сум; 2026 ел - 64464,56 мең сум. <p>2021-2026 елларда Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән дәүләт программасын финанслауның гомуми күләме 329196,00 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2021 ел - 42468,57 мең сум; 2022 ел - 39975,99 мең сум;

	<p>2023 ел - 54586,16 мең сум; 2024 ел - 63635,26 мең сум; 2025 ел - 64065,46 мең сум; 2026 ел - 64454,56 мең сум.</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда республика бюджеты акчалары исәбеннән 18386,09 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 4017,18 мең сум; 2022 ел - 13383,67 мең сум; 2023 ел - 985,24 мең сум; 2024 ел - 0,00 мең сум; 2025 ел - 0,00 мең сум; 2026 ел - 0,00 мең сум.</p> <p>Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
<p>Социаль һәм бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре</p>	<ul style="list-style-type: none"> - клуб формироваииеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру; - мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту; - мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләү куркынычсызлыгын тәэмин итү; - халыкның канәгать булу дәрәжәсен күтәрү, күрсәтелә торган хезмәтләрнен сыйфаты

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Татарстан Республикасының «Район Мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе - халыкның төрле катламнарының буш вакытын һәм ялын оештыру, халыкка социаль-мәдәни, агарту, сәламәтләндерү һәм күнел ачу характерындагы төрле хезмәтләр күрсәтү, ижади коллективларны үстерү өчен шартлар тудыру, халык традицияләрен һәм йолаларын саклау, яшь сәләтлеләргә һәм яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм итү өчен оештырылган клуб тибындагы мәдәният учреждениесе ул.

Район Мәдәният йорты үзәк мәдәният учагы булып тора һәм 30 мәдәни-ял итү учреждениесен үз эченә ала: 16 авыл мәдәният йорты, 12 авыл клубы, 1 район мәдәният йорты, 1 автоклуб. Барлығы «РМЙ» МБУ 248 клуб берләшмәсе эшли, аларда 2836 катнашучы бар.

«Халык» исеменә ия үзешчән халык ижаты клуб формироваииеләре - 10 коллектив, шул исәптән:

- «Дулкын» вокаль ансамбле (жит. Поташова А.Б.);
- «Сударушка» вокаль ансамбле (жит. Поташова А.Б.);
- «Нардуган» фольклор коллективы (жит. Романова Т.А.);

- «Фазыл чишмәсе» фольклор коллективы (жит. Гарипова С.Х.);
- «Сердәш» театр коллективы (жит. Нәгыймова Ф.М.);
- «Шатлык» театр коллективы (жит. Габдуллина Ф.Г.);
- «Сәхнә» театр коллективы (жит. Фәләхова Р.А.);
- «Чаткылар» театр коллективы (жит. Миннекаев Ф.М.);
- «Балачак» балалар курчак театры (жит. Миннекаев Ф.М.);
- «Рябинушка» фольклор коллективы (жит. Солтанова Л.И.).

Районның муниципаль мәдәният учреждениесе соңгы елларда һәвәскәр ижат берләшмәләре, халык ижаты коллективлары, клублар, гаилә ижат коллективлары белән эшләүдә билгеле бер тәҗрибә туплады, мәдәният өлкәсендә халыкның төрле катламнарының төп ихтыяжларын ачыkladы.

Теләче муниципаль районы үзешчәннәре «Этномириада», «Түәк гәрәк усн», «Безнең йорт - Татарстан», «Уйнагыз, гармуннар!», «Нечкәбил», «Казан сөлгесе», «Безнең заман», «Созвездие-Йолдызлык», «Ватан», «Карачтау авыл көйләре» кебек республика конкурсларында берничә мәртәбә лауреат һәм жинүчеләр булдылар.

Районда даими рәвештә мәдәни чаралар үткәрелә, үзешчән сәнгатьне үстерү бусенча актив эш алып барыла.

Муниципаль берәмлекләрдә, беренче чиратта, авыл жирендә югары тормыш сыйфатын булдыру өчен, мәдәни кыйммәтләргә үтемлек, мәдәният өлкәсендә ятучы ихтыяжларны канәгатьләндерү мөмкинлеге һәм халыкның ижади үсеше мөһим фактор булып тора.

Эшчәнлеге матди булмаган мәдәни мирасны, халык мәдәниятен һәм традицион халык ижатын саклауга, үстерүгә һәм пропагандалауга юнәлтелгән мәдәният учреждениеләрен үстерү мәсьәләләре муниципаль берәмлекләр тарафыннан житәрлек дәрәжәдә хупланмаган.

Элеккегечә, авыл халкы алдында мәдәни сайлап алу, шәһәрлеләрдә булган күп кенә мәдәни эшчәнлек төрләре (музейлар, театрлар, сәнгать күргәзмәләрендә булу) проблемасы тора. Шәһәр халкы белән чагыштырганда, авыл халкының мәдәни мәсьәләләре һәм мәдәни күзаллаулары, күрсәтелә торган хезмәтләрен сыйфаты шактый чикле булу сәбәпле, тарайтылган.

Берничә ел дәвамында бюджет финанслауның житәрлек булмаган күләме мәдәният тармагы инфраструктурасының төп фондларының максималь тузуына китерде. Биналарның тузу дәрәжәсе югары, шулай ук мораль һәм физик яктан искергән жиһазларны куллану жәмгыятьнең мәдәни ихтыяжлары һәм аларны канәгатьләндерү мөмкинлекләре арасында ел саен арта бара.

Моннан тыш, янгыга каршы техник чаралар белән тиешенчә жиһазландырылмаган һәм АМЙ һәм АК учреждениеләрендә видеокүзәтү юк, кешеләрнең аз мобильле төркемнәренә керү таләпләренә туры килми, мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең 38 %ы файдаланылмаган биналарда һәм бүлмәләрдә урнаштырылган.

Шулай ук мәдәни-ял тибындагы учреждениеләрне махсус жиһазлар, персонал компьютерлар, күп функцияле жайланмалар һәм музыка инструментлары белән тәмин итү мәсьәләсе дә актуаль булып кала.

Мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрне минималь ресурслар белән тәмин итү исемлеге Россия Федерациясе Мәдәният министрлығының «Авыл мәдәният учреждениеләре (һәркем өчен мөмкин булган китапханәләр һәм мәдәни-ял итү учреждениеләре) хезмәтләрен минималь ресурслар белән тәмин итү нормативларын раслау турында» 20.02.2008 № 32 боекы белән раслануга карамастан, шулай ук Татарстан Республикасы Мәдәният министрлығының 2013

елның 13 февралендәге 86 номерлы «Муниципаль хезмәт сыйфатының модель стандартларын раслау турында» боерыгы белән, Теләче муниципаль районында матди-техник тәэмин ителеш таләпләренә туры килә торган мәдәни-ял итү учреждениеләре өлеше 75 %тан артмый.

Шул рәвешле, карала торган проблемаларны хәл итү системалы якин килүне һәм программа-максатчан методларны куллануны таләп итә. Республикада яшәүче һәр кешенең мәдәни тормышта катнашу һәм мәдәният учреждениеләреннән файдалану, мәдәни кыйммәتلәрдән файдалану өчен конституцион хокукларын тәэмин итү, шулай ук элек тупланган мәдәни потенциалны саклап калу һәм үстерү, беренче чиратта, авыл жирендә, Ярдәмче программаны эшләүнең актуальлеген билгели.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары. Максатчан индикаторлар һәм аны гамәлгә ашыру нәтижәлегенә күрсәткечләре

Ярдәмче программаның төп максаты-Теләче муниципаль районы территориясендә бердәм мәдәни киңлекне саклау һәм үстерү. Әлеге максатка ирешү түбәндәге программа бурычларын хәл итү күздә тотыла.

Ярдәмче программаның максаты-мәдәният өлкәсендә сәясәтне гамәлгә ашыру чараларының комплекслы системасын камилләштерү, нәтижәле эшчәнлек һәм Теләче муниципаль районы халкына ижади коллективлар һәм мәдәният учреждениеләре тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен хокукый, икътисадый һәм оештыру шартларын үстерү һәм ныгыту:

- ялны оештыру өчен шартлар тудыру һәм район халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү;

- гражданнарның мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән кинрәк файдалануын тәэмин итү;

- өзлексез һөнәри белем бирү системасында муниципаль мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген камилләштерү;

- гражданнарның мәдәни тормышта катнашуына хокукларын һәм ижат иреген тәэмин итү һәм халыкның ижади үсеше өчен шартлар тудыруда ярдәм итү;

- Теләче муниципаль районында яшәүче барлык халыкларның тулы хокуклы социаль һәм милли-мәдәни үсеше өчен шартлар тәэмин итү;

- мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрен сыйфатын күтәрү.

«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы мәдәният учреждениеләренә бурычларын үтәүгә юнәлдерелгән.

Ярдәмче программаның бурычлары булып түбәндәгеләр торалар:

- мәдәният өлкәсе оешмаларының махсус жиһазларын модернизацияләүгә, музыка инструментларын сатып алуга, компьютер технологияләрен кертүгә, матди базаны ныгытуга ярдәм итү;

- гражданнарның муниципаль мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән кинрәк файдалануын тәэмин итү;

- авыл мәдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәлеген арттыру;

- мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник яктан тәэмин итү, ижади чаралар, фестивальләр, конкурслар белән тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар әзерләү системасын камилләштерү;
- мәдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;
- кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү;
- мәдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту;
- мәдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру өчен шартлар тудыру;
- мәдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, ыкътисадый һәм хокукий механизмнарын камилләштерү;
- үзешчән халык ижаты өлкәсендә ижади проектларга конкурс нигезендә бирелә торган ярдәм механизмнарын үстерү;
- Теләче муниципаль районында яшәүче халыкларның мәдәниәттен жәмгыятьнең рухи кыйммәтләренә бербөтен системасы буларак саклап калу өчен шартлар тудыру;
- сәламәт яшәү рәвешенә юнәлдерелгән мәгълүмат өлешен арттыру өчен, шулай ук традицион мәдәни, әхлакий һәм гайлә кыйммәтләренә оештыру һәм башка шартлар тудыру.

Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәләгә индикаторлары исемлегә 1 таблицада китерелгән.

1 таблица

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләгә индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Район мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кешегә житкерү	119147	136950	139552	142343	145332	148432
Клуб формироваиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру-процент	17	18	19	20	21	22
Муниципаль мәдәният учреждениеләренә йөрүләрнең саны арту-процент	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2

III. Ярдәмче чаралар исемлегә

Әлегә Ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- муниципаль мәдәният учреждениеләрен мәдәни хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту максатыннан, заманча тавыш, яктылык, видеопроекция, компьютер жиһазлары, сәхнә костюмнары белән тәэмин итү һ.б.;

- район фестивальләре, конкурслары, ижади акцияләр, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен дә үткәрү;

- үзешчән халык ижаты коллективларына район, республика, бөтенроссия фестивальләрендә, конкурсларда катнашу өчен ярдәм күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләре кадрларының квалификациясен күтәрү программасын тормышка ашыру;
- муниципаль мәдәният учреждениеләре арасында ел саен үткәрелә торган ижади проектлар конкурслары үткәрү.

IV. Ярдәмче программаны тормышка ашыруның социаль-икътисадый нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программаны тормышка ашыру мәдәният өлкәсенә районның социаль һәм икътисади үсешенә реаль ресурсларынан берсе булырга мөмкинлек бирәчәк. Мәдәният өлкәсен модернизацияләү мәдәният учреждениеләре эшчәнлегенә нәтижәләлеген арттыруга, күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртуга китерәчәк. Заманча технологияләрдән файдалану халыкның мәдәни кыйммәтләргә һәм хезмәт күрсәтүләргә үтемләлеген арттырачак.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләре түбәндәгеләр булачак:

- мәдәният учреждениеләрендә 2021 елда 4803 кешедән 2026 елда 5160 кешегә кадәр түләүле чараларда тамашачылар санын арттыру;
- клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын 2021 елда Теләче муниципаль районы халкының гомуми санының 3,0 процентыннан 2026 елга 4,2 процентка кадәр арттыру;
- муниципаль мәдәният учреждениеләрендә 2021 елда 119 147 кешедән 2026 елда 148432 кешегә кадәр тамашачылар санын арттыру;
- мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту;
- мәдәният учреждениеләрен заманча таләпләргә туры китереп жиһазлау;
- мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләү куркынычсызлыгын тәмин итү;
- халыкның күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатыннан канәгать булу дәрәжәсен күтәрү. Ярдәмче программаны гамәлгә ашырганда финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:
- программа чараларын гамәлгә ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирү белән бәйлә рәвештә, шуның нәтижәсендә планлаштырылган чараларны үтәү күләмнәре үзгәрергә мөмкин;
- өстенлекле проектларда һәм чараларда акча концентрациясе белән бәйлә аерым программа чараларына чыгымнарны арттыру (кыскарту) белән бәйлә, шуна бәйлә рәвештә финанслау күләмнәре аныклана, бу ярдәмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;
- программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләренә аерым төрләренә бәяләр арту белән бәйлә, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районының
мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү»
ярдәмче программасына I номерлы
кушымта

«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү»
ярдәмче программасының төп чаралары

№ т/б	Исеме	Жаваплы башкаруучылар	Үтәү сроклары	Еллар буенча финанслау күләме-мең сум					
				2021	2022	2023	2024	2025	2026
Төп чара: Клуб оешмаларын үстерү									
1. Халык ижаты һәм үзешчән сәнгать үсеше									
1.1.	Район халык коллективларының гастрольләр эшчәнлегенә ярдәм итү	Теләче муниципаль районы «Теләче мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты)	2021-2026	60,92	73,25	81,45	59,15	60,75	61,85
1.2.	Республика кинешмәләрендә, семинарларда, мастер-классларда, кадрларның квалификациясен күтәрү һәм яңадан әзерләү курсларында катнашу	Теләче муниципаль районы «Теләче мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты)	2021-2026	40,92	45,25	49,25	50,25	55,67	59,60
2. Мәдәният учреждениеләренә мадди-техник базасын ныгыту									
2.1.	Район мәдәният учреждениеләрен музыка кораллары, акустика аппаратурасы, техник чаралар, сахна костюмнары һәм башкалар белән тәэмин итү	Теләче муниципаль районы «Теләче мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты)	2021-2026	300,03	373,88	450,00	380,60	410,80	520,35
2.2.	Мәдәният учреждениеләрен компьютерлар белән тәэмин итү.	Теләче муниципаль районы «Теләче мәдәният йорты»	2021-2026	282,53	307,06	347,60	187,60	210,65	285,40

	электрон почта эшен системалаштыру, технологиялар үстөрү эшне давам итү	муниципаль бюджет учреждениесе (Район мэдэният йорты)										
2.3.	Мэдэният учреждениелерен шартларда эшлэргэ эзерлөү	Телече муниципаль району «Телече мэдэният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мэдэният йорты)	2021-2026	42,88	56,17	57,60	87,60	92,45	95,85			
2.4.	Район мэдэният учреждениелерен беренчел янгынга каршы саклану чаралары белөн тээмин итү (янгын сүндөрү жайланмалары, янгын шитилери өчөн инвентарь)	Телече муниципаль району «Телече мэдэният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мэдэният йорты)	2021-2026	45,80	51,00	63,40	73,60	82,40	83,35			
2.5.	Районның мэдэни-ял итү учреждениелере өчөн жиһазлар, яктылык аппаратуралар сатып алу	Телече муниципаль району «Телече мэдэният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мэдэният йорты)	2021-2026	354,80	456,24	457,40	561,60	567,40	602,55			
3. Халыкка хезмэт күрсөтү өлкөсө												
3.1.	Район мэдэният йортын, авыл мэдэният йортларын, авыл клубларын халыкка мэдэни-ял итү эшчэнлегенэ хезмэт күрсөтү өлкөсөндө тээмин итү	Телече муниципаль району «Телече мэдэният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мэдэният йорты)	2021-2026	45357,47	51996,81	54064,70	62234,86	62585,34	62755,61			
		Барлыгы:		46485,75	53359,66	55571,40	63635,26	64065,46	64464,56			
		БАРЛЫГЫ:		347582,09								

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
4 номерлы кушымта

**Ярдәмче программа
«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының
мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү»**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү» ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы «Теләче районы мәдәният йорты» МБУ (Район мәдәният йорты)
Ярдәмче программаның максаты	Мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм уздыру
Ярдәмче программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткөрү; - төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мэгърифәтчелек эшчәнлегенә башка формалары үткөрү; - төбәк һәм жирле гореф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә массакуләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күнел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткөрү; - халыкның төрле төркемнәренә ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бию кичәләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәләре, уен һәм башка мәдәни-күнел ачу программалары; - китапханәләренә һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү; - китапханәдән файдаланучыларның кин даирәсен жәлеп итү максатыннан чаралар, конкурслар оештыру һәм үткөрү; - истәлекле даталарга, вакыйгаларга багышланган китапханә чараларын оештыру һәм үткөрү; - район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм үткөрү; - Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү; - Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне

	үстерү өчен стимуллар тудыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру механизмы	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру кушымта итеп бирелгән чаралар планы нигезендә гамәлгә ашырыла
Мөһим максатчан индикаторлар һәм күрсәткечләр	<ul style="list-style-type: none"> - чараларда катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру; - мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын арттыру; - кулланучылар саны, китапханәләргә йөрү, китапханәләр фондларының мөрәжәгать итү саны арту; - үткәрелгән чараларны, конкурсларны арттыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы	2021-2026 еллар
Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	<p>2021-2026 елларда Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән дәүләт программасын финанслауның гомуми күләме 3394,04 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2021 ел - 128,91 мең сум; 2022 ел - 362,00 мең сум; 2023 ел - 1853,13 мең сум; 2024 ел - 350,00 мең сум; 2025 ел - 350,00 мең сум; 2026 ел - 350,00 мең сум.
Социаль һәм бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәният учреждениеләрендә 2021 елда 4803 кешедән 2026 елда 5160 кешегә кадәр түләүле чараларда тамашачылар санын арттыру; - мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2021 елда 4700 дән 2026 елда 4926 га кадәр арттыру; - китапханәләргә, музейларга йөрүне арттыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру белән идарә итү һәм аның үтәлеше барышын тикшереп тору буенча оештыру схемасы	<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыруны контрольдә тотуны Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлегенә, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының Финанс-бюджет палатасы оештыра.</p> <p>Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру кысаларында бюджет акчаларын тотуны контрольдә тоту законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла</p>

I. Ярдәмче программаның характеристикасы һәм максаты

Бүгенге көндә авыл жирлегендә һәм район үзәгендә мәдәни-ял итү учреждениеләре сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, балаларның, үсмерләренн, яшьләренн һәм өлкәннәренн әхлаклылыгын тәрбияләү, кулланучыларның барлык катламнары арасында китап һәм укуны оештыру, шулай ук халыкның барлык категорияләренн тулы ялын оештыру үзәге булып тора.

Алар хезмәт ияләренн һәм балаларның бәйрәмнәрен һәм йолаларын, ритуалларын, халык бәйрәмнәрен, чараларын, халык һәм һөнәри бәйрәмнәрен, жәйге һәм кышкы ялын вакытында һәм сыйфатлы итеп әзерләүгә һәм уздыруга зур әһәмият бирәләр. Кыш көне бәйрәмнн үзәге булып район мәдәният йорты, үзәк мәйдан тора. Бәйрәмдә районның барлык хезмәт коллективлары, үзешчән сәнгатьтә катнашучылар, укучылар катнаша. Район китапханәләрендә истәлекле даталар, вакыйгалар, тематик, туган якны өйрәнү, танып-белү чаралары үткәрелә.

Районда 30 мәдәни-ял итү учреждениесе мәдәни хезмәт күрсәтә, шул исәптән:

- «Теләче районы мәдәният йорты» МБУ - Район мәдәният йорты, 16 авыл мәдәният йорты, 12 авыл клубы, 1 автоклуб;

- «Теләче ЖАК» МБУ - Жирлекара китапханә, Район балалар китапханәсе һәм 22 авыл китапханәсе;

- «Теләче ТЯӨМ» МБУ-Район туган якны өйрәнү музейе.

2021 елда 4700 мәдәни-ял чарасы үткәрелгән, шул исәптән балалар һәм яшүсмерләр өчен - 1461. Түләүле нигездә 36 чара үткәрелгән, шул исәптән балалар өчен - 0.

Мәдәният хезмәткәрләре, заман белән атлап, халыкка мәдәни хезмәт күрсәтүнн төрле методларын кулланалар. Барлык оештыру эшләрендә һәм төрле чаралар үткәрүдә аларга район мәдәният йорты, жирлекара китапханә методистлары булышалар.

Массакүләм бәйрәмнәр, йола-гамәли тематик чаралар гомумкешелек идеяләрен, үз-үзеннә тоту нормаларын, социаль хисләренн, сәнгати зәвыкны һәм эстетик күзаллауларны формалаштыруга сизелерлек йогынты ясыт.

Район мәдәният йортында, авыл мәдәният йортларында, клубларда чаралар уздырыла: Яна ел бал-маскарады, Иске Яна ел, Ватанны саклаучылар көне, “Кабак бәйрәме”, “Нәүрүз”, Өлкәннәр көне, Сабантуй, Яшьләр көне, Россия флагы көне һ.б. Шулай ук конкурслар үткәрелде: “Татар егет”, “Йолдызлык”, “Без Тукай варислары”, “Озын толым”, “Төп йорт килене”, Талантлы яшьләр - халкыбыз горурлыгы”, “Моңнар агыла туган жирдә” һ.б.

Китапханәләрдә тематик кичәләр, очрашулар, кич - үткәргечләр, 1 июньгә - балаларны яклау көненә рәсемнәр конкурслары, Г.Тукайның туган көненә, Жинү көненә конкурслар үткәрелә, ел йомгаклары буенча “Елның иң актив укучысы”, “Иң актив китап укучы гаилә” һәм башка конкурслар, Яна елга викториналар, конкурслар уздырыла. Бүгенге көндә яхшы эш тәҗрибәсе бар - бу туган як шагыйрьләре һәм язучылары белән очрашулар оештыру.

Шулай ук алар алдында укучылар билетының үсешен арттыру, укучыларның активлыгын күтәрү, халыкны китап укырга һәм китап укырга өндәү, фикер алышулар, укуга йомгак ясау бурычы тора. Шулай ук күбрәк балаларны укудан ирекле вакытта «Мәдәни көндәлек» проектына жәлеп итәргә.

Бүген дөнъяның һәр почмагында иң танылган «Сабантуй» милли бәйрәме колориты, татар халкының көнкүреше һәм гореф-гадәтләре белән таныш. Гадәттәгечә бәйрәм июнь аенда уза.

Татарстан Республикасы көне 30 августта, гадәттәгечә, кинь колач һәм шатлык белән билгеләп үтелә.

Сәнгать юнәлешендәге клуб формироваиеләренен ижади эше концерт - спектакльләр белән чыгыш ясау, конкурсларда һәм башка ижади чараларда катнашуны күздә тотта. Ел саен мәдәният йортларының ижат коллективлары үзләренен ижат сезоннарын тәмамлап, үзләренен хисап яки юбилей концертларын тамашачылар хөкеменә тәкъдим итәләр.

Халыкара балаларны яклау көненә багышланган чаралар май ахырында башлана. Берничә сәгаткә Мәдәният йорты каршындагы майдан балачак дөньясына әверелә. Яшьләр өчен клуб учреждениеләрендә күнелле бәйрәм тамашалары уза.

Гадәттәгечә, районда Халыкара өлкәннәр көненә һәм Халыкара инвалидлар көненә багышланган бәйрәм чаралары, сезонлы авыл хужалыгы ярминкәләре, авыл хужалыгы хезмәткәрләре көне һ.б. үткәрелә. Һәр чара ел саен үткәрелсә дә, һәр тапкыр – бу сценар чишелешнен яңа идеясе, чара барышын кызыклы итеп кую, оригиналь бизәү.

Шул ук вакытта профессиональ коллективларны да, ижади коллективларны да үстерү, мәдәни эшчәнлеккә ижади яшьләрне жәлеп итү өчен стимуллар тудыру максатыннан, үз эченә алган адреслы ярдәм күрсәтү комплекслы системасын формалаштырырга кирәк:

- ижат коллективларын һәм башкаручыларны сәнгать ягыннан камилләштерү, фестивальләр, конкурслар, күргәзмәләр үткәрү проектларына ярдәм итү юлы белән һөнәри сәнгатьне пропагандалау, шулай ук коллективларның төбәк, бөтенроссия, фестивальләр, конкурсларда катнашуы өчен шартлар тудыру;

- үзешчән сәнгать ижаты фестивальләре, смотрлары, конкурслары үткәрү һәм төрле дәрәжәдәге чараларда катнашуны оештыру;

- конкурслар, күргәзмәләр, фестивальләр һ.б. оештыру аша яшь талантларны ачыклау, сәләтле балаларга ярдәм итү, аларга бөтенроссия һәм халыкара конкурсларда һәм фестивальләрдә катнашу мөмкинлегенә бирү аша ижади ресурсларны даими яңарту.

Халык ижатына ярдәм итүнен комплекслы системасын формалаштырмыйча, әлегә ярдәмче программада каралган яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм күрсәтүдән башка мәдәни хезмәт күрсәтүнен сыйфаты кимү куркынычы, ижат коллективларында халыкның кызыксынуы кимү, мәдәният өлкәсендә белем алуға ихтыяж кимү һәм, нәтижәдә, тармакның кадрлар потенциалын югалту куркынычы туа.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары. Максатчан индикаторлар һәм аны гамәлгә ашыру нәтижәлегенә күрсәткечләре

Ярдәмче программаның төп максаты-Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм үткәрү.

Әлегә максатка ирешү түбәндәге бурычларны хәл итүне күздә тотта:

- профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткәрү;

- төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мэгърифәтчелек эшчәнлегенен башка формалары үткәрү;

- төбәк һәм жирле горейф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә массакуләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күнел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткәрү;

- халыкның төрле төркемнәренән ялын оештыру, шул исәптән ял һәм био кичәләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәләре, уен һәм башка мәдәни-күнел ачу программалары;

- китапханәләренән һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү;

- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жалеп итү максатыннан викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткәрү;

- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү, танып-белү чараларын үткәрү максатыннан;

- район әһемиятендәге чараларны оештыру һәм үткәрү, Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү;

- Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыру.

Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәләгә индикаторлары исемлегә 1 таблицада китерелгән.

1 таблица

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләгә индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Район мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кешегә житкерү	119147	136950	139552	142343	145332	148432
Клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру-процент	17	18	19	20	21	22
Муниципаль мәдәният учреждениеләренә йөрүләренән саны арту-процент	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләгә индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Түләүле чараларда катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру, процент	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар саны арту, саны	4700	4747	4794	4840	4888	4938
Музейларга йөрүнен артуы	50	80	120	150	182	216

III. Ярдэмче чаралар исемлеге

Өлеге Ярдэмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендө түбэндөгө чаралар системасы гамэлгә ашырылачак:

- музейда чаралар, район конкурслары үткөрү;
- китапханэләрдә чаралар, район конкурслары үткөрү, китап укуларын популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан;
- клуб учреждениеләрендә чаралар оештыру һәм үткөрү, район конкурслары, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен дә.

IV. Ярдэмче программаны тормышка ашыруның социаль-иқтисадый нәтижәлелеген баяләү

Ярдэмче программаны тормышка ашыру үзешчән сәнгать ижатын саклап калу һәм алга таба үстерү, халыкны мәдәният учреждениеләренә күбрәк жәлеп итү өчен шартлар тудыру, традицион халык мәдәниятен, милли горейф-гадәтләрен, йолаларын саклап калу мөмкинлеге бирәчәк.

Ярдэмче программаны гамэлгә ашыру нәтижәләре түбәндәгеләр булачак:

- мәдәният учреждениеләрендә 2021 елда 4803 кешедән 2026 елда 5160 кешегә кадәр түлөүле чараларда тамашачылар санын арттыру;

- мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2021 елда 4700 дән 2026 елда 4938 гә кадәр арттыру;

- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатыннан викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткөрү;

- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү максатыннан танып-белү чараларын үткөрү.

Ярдэмче программаны гамэлгә ашырганда финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:

- программа чараларын гамэлгә ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирү белән бәйлә рәвештә, шуның нәтижәсендә планлаштырылган чараларны үтәү күләмнәре үзгәрергә мөмкин;

- өстенлекле проектларда һәм чараларда акча концентрациясе белән бәйлә аерым программа чараларына чыгымнарны арттыру (кыскарту) белән бәйлә, шуна бәйлә рәвештә финанслау күләмнәре аныклана, бу ярдәмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;

- программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләрнең аерым төрләренә баяләр арту белән бәйлә, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

«2021-2026» елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районының
мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү»
ярдәмчә программасына 1 номерлы
кушымта

**«2021-2026» елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү»
ярдәмчә программасының төп чаралары**

№ т/б	Исеме	Жаваплы башкаруучылар	Үтәү сроктары	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1.	Район бәйрәмнәрен, бәйгеләрен оештыру һәм үткөрү: “Татар егетләре” конкурсы; - “Төп йорт килене” конкурсы; - “Татар кызы” конкурсы; “Нәүрүз”, “Сабантуй”, “Яңа ел” бәйрәмнәре; - “Талантлы яшьләр-халкыбыз горулыгы” фестивале; - Өлкәннәр көненә, 1941-1945 елларда Бөек Ватан сугышында Жиңү көненә, Мәдәният хезмәткәрләре көненә, Әниләр көнөнә, Әтиләргә көненә, инвалидлар декадасына багышланган чаралар; - тематик кичеләр, концертлар, театралаштырылган тамашалар, ял кичеләре һәм башкалар; - бөтенроссия, төбәкара республикакуләм фестивальләрдә	Теләче муниципаль районының «Теләче район мәдәният йорты» МБУ (Район мәдәният йорты)	2021-2026	78,91	317,00	1808,13	300,00	300,00	300,00
				2,00 3,00 1,00 50,5 20,0 5,00	8,00 7,00 5,00 215,00 47,00 35,00	9,00 10,00 8,00 978,13 135,00 100,00	9,00 10,00 8,00 95,00 55,00 15,00	9,00 10,00 8,00 95,00 55,00 15,00	9,00 10,00 8,00 95,00 55,00 15,00
				1,41		560,00	100,00	100,00	100,00
						2	2	2	2

	<p>һәм конкурсларда катнашу: “Созвездие-Йолдызлык”, “Безнең йорт - Татарстан”, “Радуга-Салават кулере”, “Татар моңы”, “Идел йорт” балалар-яшүсмерләр театры коллективларының “Идел-Идел йорт” төбәкәра фестиваль-конкурсы һәм башкалар; - «ТР да дини һәм милли жирлектә конфликтларны иртәрәк кисәтү һәм милләтара һәм конфессияара мөнәсәбәтләр» программасы кысаларында: - наркотикларга каршы юнәлештәге чаралар; - патриотик тәрбия буенча чаралар; - коррупциягә каршы юнәлештәге чаралар</p>								
2.	<p>Музей чаралары үткәру: - Мәхмүт Хәсеновның (2022 ел) тууына 95 ел тулуга багышланган музей чарасы; - Көнчыгыш белгече, мәгърифәтче Р.Үтәбай-Кәриминен 90 еллыгына багышланган музей чарасы (2023 ел); - якташыбыз Ф.Галиевнең (2024 ел) 83 еллыгына багышланган музей чарасы; - жырчы Т.Якуповның 79 еллыгына багышланган музей чарасы (2025 ел); - наркотикларга каршы юнәлештәге чаралар; - патриотик тәрбия буенча чаралар; - коррупциягә каршы юнәлештәге</p>	МБУ «Теләче туган якны өйрәнү музейе»	2021-2026	15,00 10,0	15,00 10,0	15,00 10,0	15,00 10,0	15,00 10,0	15,00 10,00

3.	<p>чаралар</p> <p>Китап һәм уку, район конкурсларында ярдәм итү һәм аны алга этерү буенча китапханә чаралары үткөрү:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Самый активный читатель года»; - «Елның иң яхшы китапханәчесе» һөнәри осталык район конкурсын уздыру; - "Гомер көзләрегез нурлы булсын", "Тормышыбыз бизәге сез" - өлкәннәр көне; - «Самая читающая мама» - Әниләр көне; - «Для милых мам» - солдат әниләре белән очрашу (8 март көнөнә). <p>Чаралар:</p> <p>1) «Милләтара һәм динара мөнәсәбәтләр һәм Татарстан Республикасында дини һәм милли жирлектә конфликтларны иртә кисәтү» программасы кысаларында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Мы все разные, но все мы заслуживаем счастья»; - «Наша истинная национальность – человек»; - «Республика көне»; - «Халыклар бердәмлеге көне»; <p>2) «2021-2024 елларга хокук бозуларны һәм жинаятьләрне профилактикалау» программасы кысаларында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Без үз гамәлләрбез өчен җаваплы»; 	2021-2026	30,00	30,00	30,00	30,00	35,00	35,00
----	---	-----------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

<p>- «Асфальтта балалар рәсемнәре конкурсы» I июнь-Балаларны яклау көнөнә; - «Ин күп укучы гаилә»; - «Закон буенча яшәргә»; 3) «2021-2026 елларга ТМРда террорчылыкны һәм экстремистлыкны профилактикалау» программасы кысаларында: - «Дуслык чикләре белми»; - «Чикләрсез милләт»; 4) «Татарстан Республикасында дәүләт телләрен үстерү» программасы кысаларында: - «Тел - ул халык тарихы»; - «Халыкның зур байлыгы - аның теле!» - «Г.Тукайның туган көнөнә шигырь уку конкурсы »; - «Туган тел көне»; «Пушкин көне»; 5) «Халыкны наркотиклаштыруны профилактикалау» программасы кысаларында: - «Без сәләмәт яшәү рәвешенә якшы»; - «Без тормышны сайлайбыз»; - «Сәләмәт яшәү рәвешенә уңай яклары»</p>								<p>Барлығы: 128,91 362,00 1853,13 350,00 350,00 350,00</p>																																																																																																																																																																								

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
5 номерлы кушымта

**«2021-2026 елларга Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү»
ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2026 елларга Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү» (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаның төп эшләнүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлеге
Ярдәмче программаның максаты	Архив эше белән идарә итү гражданның, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә
Ярдәмче программаның бурычы	Муниципаль район архивы һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектау һәм алардан файдалануны тәмин итү
Ярдәмче программаның гамәлгә ашыру сроклары	2021-2026 еллар
Еллар һәм чыганаclar буенча бүленеп, Ярдәмче программаның финанслау күләмнәре	2021-2026 елларда Ярдәмче программаны финанслауга барлығы 3557,89 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел - 512,71 мең сум; 2022 ел - 419,34 мең сум; 2023 ел - 874,14 мең сум; 2024 ел - 558,80 мең сум; 2025 ел - 580,60 мең сум; 2026 ел - 603,30 мең сум. 2021-2026 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән дәүләт программасын финанслауның

	<p>гомуми күләме 3550,89 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 512,71 мең сум; 2022 ел - 412,34 мең сум; 2023 ел - 874,14 мең сум; 2024 ел - 558,80 мең сум; 2025 ел - 580,60 мең сум; 2026 ел - 603,30 мең сум.</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда республика бюджеты акчалары исәбеннән 7,00 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 0,00 мең сум; 2022 ел - 7,00 мең сум; 2023 ел - 0,00 мең сум; 2024 ел - 0,00 мең сум; 2025 ел - 0,00 мең сум; 2026 ел - 0,00 мең сум.</p> <p>Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
<p>Ярдәмче программаның максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (елларга хас булган нәтижеләрне бәяләү индикаторлары) һәм аның бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре</p>	<p>Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру 2026 елга кадәр артырга мөмкинлек бирәчәк:</p> <ul style="list-style-type: none"> - архив бүлгеге биналарының архив документларын даими саклауны тәэмин итүче норматив шартларга туры килү - килмәү дәрәжәсе 88,9 процентка кадәр; - билгеләнгән срокта архивлар тарафыннан башкарылган соратуларның өлеше бер ел эчендә кәргән соратуларның гомуми күләмендә 98,3 процентка кадәр;

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сферасының гомуми характеристикасы, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар да

Архивларда саклана торган документларның сакланышын тәэмин итү өчен архив бинасында һәм бүлмәләрендә норматив режимнарны саклау өчен норматив шартлар, шул исәптән оптималь (норматив) режимнар булдыру кирәк. Норматив режимнар - янгынга каршы, сак, температура-дымлылык, яктылык, санитария-гигиена.

Архивлар янғын куркынычы аеруча зур булган объектлар исәбенә керә, чөнки аларда янучы чыганаclarдагы документлар саклана.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Бапкарма комитетының архив бүлегендә 1929 елдан 2020 елга кадәр 15 меңнән артык эш саклана.

Архивларда сакланучы документлар бик зур социаль эһемияткэ ия, чөнки аларда социаль-хокукый характердагы мэгълүмат бар. Норматив саклау режимнарын үтэмэү нэтижэсендэ архив документларын югалту республика гражданнырын хезмэт стажлары, бүлэклэлэр, реабилитация һ.б. турында кирэкле мэгълүмат алу мөмкинлегеннән мэхрүм итэргэ мөмкин.

2023 елда архив өчен жайлаштырылган салым бинасына капитал ремонттан соң, Телэче муниципаль районы Башкарма комитеты архивы Ленин урамы 73 адресына күчтө. Архив секторы документларны саклауны норматив режимы, янгын сүндерү һәм саклау куркынычсызлыгы белән тулысынча тээмин ителгән. Һәм бу юнәлештэ максатчан эш алып бара.

Сакланышны тээмин итү чаралары системасында документларны саклау мөмкинлеген бирэ торган документларның иминият күчермэләре аерым урын алып тора. Моннан тыш, бер үк вакытта булдырыла торган позитив пленкада файдалану фонды аеруча кыйммәтле документларның төп нөсхэләрен кулланудан алуны тээмин итэ диярлек. Архивларда документларны цифрлаштыру күбрәк таратыла, бу документларны яңадан торгызу һәм мэгълүматны төп нөсхэләргә мөрәжәгать итмичэ генэ куллану өчен яңа мөмкинлекләр һәм киң перспективалар бирэ. Бу эшне активлаштыру өчен архивларга тиешле техника сатып алырга кирәк.

II. Ярдәмче программаның максаты, бурычлары һәм аны гамәлгә ашыруның ахыргы нэтижэләрен һәм срокларын тасвирлау

Ярдәмче программаның максаты-гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфэгәтләрэндэ архив эше белән идарэ итү. Элеге максатны тормышка ашыру Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкэ алуны, комплектлау һәм куллану мәсьәлэләрен хэл итүне күздэ тотта.

Төп максат, бурычлар, нэтижэләрне баяләү индикаторлары, шулай ук чаралар киселешендэ финанслау күләмнәре кушымтада күрсәтелгән.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру срогы - 2021-2026 еллар.

III. Ярдәмче программаны ресурслар белән тээмин итүне нигезләү

2021-2026 елларда Ярдәмче программаны финанслауга барлыгы 3557,89 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:

2021 ел - 512,71 мең сум;

2022 ел - 419,34 мең сум;

2023 ел - 874,14 мең сум;

2024 ел - 558,80 мең сум;

2025 ел - 580,60 мең сум;

2026 ел - 603,30 мең сум.

2021-2026 елларда Телэче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән дәүләт программасын финанслауның гомуми күләме 3550,89 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2021 ел - 512,71 мең сум;

2022 ел - 412,34 мең сум;

2023 ел - 874,14 мең сум;

2024 ел - 558,80 мең сум;

2025 ел - 580,60 мең сум;

2026 ел - 603,30 мең сум.

Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2026 елларда республика

бюджеты акчалары исәбеннән 7,00 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

- 2021 ел - 0,00 мең сум;
- 2022 ел - 7,00 мең сум;
- 2023 ел - 0,00 мең сум;
- 2024 ел - 0,00 мең сум;
- 2025 ел - 0,00 мең сум;
- 2026 ел - 0,00 мең сум.

Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

IV. Ярдәмче программаның социаль-икътисадый нәтижәләлеген бәяләү

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә саклана торган архив фонды документлары 1929 елдан 2020 елга кадәр чорда гражданнарның, жәмгыятьнең һәм дәүләтнең матди һәм рухи тормышын чагылдыра. Аларда аның барлыкка килү һәм үсешенә хокукый һәм оештыру нигезләре чагылдырылган, республиканың дәүләт үсешен тәмин итү, барлык дәүләт структураларының нәтижәле эшләвен тәмин итү өчен кирәкле белешмәләр тупланган.

Ярдәмче программаны тормышка ашыру дәүләт милке булган элекке документларның югалу куркынычын киметергә, республиканың тарихи-документаль мирасына һәм мәгълүмат потенциалына дәүләт институтлары, мәдәният, фән эшчәнлегенә, гражданнарның мәгълүмат алуына һәм файдалануына конституцион хокукларын тәмин итү, шул исәптән аларның социаль ярдәменә бәйлә мөһимләренә хәл итү өчен кирәк булган барлык тискәре нәтижәләр белән зыян китерүне булдырмый калырга ярдәм итәчәк. Ярдәмче программаның социаль нәтижәләре арасында архив бүлекләре хезмәткәрләренә һәм архив документларыннан файдаланучыларның иминлеген арттыру һәм хезмәт шартларын яхшырту да бар.

Ярдәмче программаны тормышка ашыруның иң мөһим икътисади нәтижәсе булып яңгынар килеп чыгу нәтижәсендә матди югалтуларны һәм мөһимләргә югалтуларны минималләштерү торырга тиеш. Яңгынар, шулай ук архив бүлекләре биналарының һәм милкенең саклау куркынычсызлыгы дәрәжәсен арттыру тәмин ителәчәк.

Ярдәмче программа Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты архив бүлегенә эшчәнлегенә стратегик максатына ирешүгә (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм гражданнар, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм куллануны тәмин итү) юнәлдерелгән.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру мөмкинлек бирәчәк:

- документларны саклау өчен оптималь шартлар тудырырга;
- документларның оригиналларын югалткан яки зыян күргән очракта, документларны саклау максатларында уникаль һәм аеруча кыйммәтле документларның иминият фондын булдыру;
- күрсәтелә торган дәүләт хезмәтләренә нәтижәләлеген һәм сыйфатын арттыру, архив документларындагы мәгълүматтан файдалану мөмкинлеген киңәйтү.

«2021-2026 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
архив эшен үстерү» ярдәмче
программасына 1 номерлы
кушымта

Төп чаралар
«2021-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
архив эшен үстерү» ярдәмче программасы

№ т/б	Исеме	Жаваплы башкаручылар	Финанслау күләме еллар буенча, мең сум					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026
Төп чара: Архив эше өлкәсендә дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыру								
1.	Архив бинасында янгынга каршы, сак, температура-дымлылык, яктылык һәм санитар-гигиена режимнарын тәэмин итү	Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты	70,1	57,00	58,80	64,20	65,00	67,00
2.	Халыкка музей хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә архив бүлеге эшчәнлеген тәэмин итү	Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты	451,61	362,34	747,16	494,60	515,60	536,30
Барлығы:			521,71	419,34	874,14	558,80	580,60	603,30
БАРЛЫГЫ:			3557,89					